

JOSIP JURČIČ – ZAČETNIK NOVINARSKEGA STILA¹

Josip Jurčič je med letoma 1871 in 1881 urejal *Slovenski narod*, ki je po selitvi iz Maribora v Ljubljano leta 1873 postal prvi slovenski dnevnik. Dnevno izhajanje je povzročilo časovno stisko pri tvorjenju besedil in tako kot objektivni stilotvorni dejavnik vplivalo na oblikovanje novinarskega stila. Kako je uredniško delo zmožel Josip Jurčič in kakšen je njegov prispevek k razvoju novinarskih besedil in stila, bomo prikazali v prispevku, izhajajoč iz analize njegovih avtorskih opomb v časopisu, ocenjevalcev njegovega dela in jezikovnostilne analize prvega dnevnika.

Gljučne besede: Josip Jurčič, novinarski stil, razvoj poročevalstva

0 Jurčič in *Slovenski narod*

Josip Jurčič je od začetka izdajanja *Slovenskega naroda* (v nadaljevanju *SN*) v l. 1868 in vse do smrti l. 1881 soustvarjal njegovo vsebino: sprva kot Tomšičev sourednik, potem kratek čas kot poročevalec *SN* iz Siska in od 1871 do 1881 kot urednik in pisec večine poročevalskih (novinarskih) besedil. V njegovem času je *SN* postal dnevnik. Zaradi te okoliščine je bil slovenski jezik prvič v novi vlogi: šele hitro vsakodnevno tvorjenje podobnih in ponavljajočih se besedil je povzročilo specializacijo jezika. Govorimo o dveh objektivnih stilotvornih dejavnikih, to sta časovna stiska ter isti, ponavljajoči se dogodki in stanja, o katerih se poroča v prvem slovenskem dnevniku. Jezikovnostilno analizo *SN*, ki je bila opravljena

---

¹ Razprava je nastala v okviru raziskovalnega programa št. P6-0215 (Slovenski jezik – bazične, kontrastivne in aplikativne raziskave), ki ga je sofinancirala Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije iz državnega proračuna.

pred 25 leti (Kalin Golob 1998, 2003), smo osredotočili in nadgradili tako, da smo v ospredje postavili Jurčičevo uredniško desetletje. Podrobneje smo razčlenili njegova besedila, osredotočeni na komentarje in opombe o uredniškem delu, zapise, analitike in kritike njegovega dela pri *SN* (Breznik, Prijatelj, Vatovec), jubilejna pričevanja ob 25-letnici *SN* ter jezikovnostilno razčlenili rubrike, v katerih se najbolj kaže njegov prispevek k specializaciji novinarskega stila.

Rezultate analize prikazujemo v naslednjih točkah:

- Jurčičev jezikovnopolitični nazor (zaznamuje ga preobrat po letu 1871),
- Jurčič in časovna stiska (tvorec avtomatizmov in pravih naslovov),
- Jurčič urednik (tvorec navodil za novinarske žanre),
- Jurčič literat in novinar (vpliv leposlovja in novinarski žanri).

1 Jurčičev jezikovnopolitični nazor

1.1 Jurčič sourednik in politični komentator

Od ustanovitve *SN* leta 1868 je Jurčič deloval kot Tomšičev sourednik in aktiven politični komentator. Njegovo sodelovanje navaja Prijatelj (1958: 168): »Jurčič, ki je od poletja 1868 sedel poleg Tomšiča v redakciji lista, je v podlistkih vneto budil smisel za literarna in kulturna vprašanja.« V uvodnikih in drugih prispevkih se Jurčič zavzema za narodno načelo:

/m/ladi »Slovenski narod« je že v svojem prvem letniku zlasti v Jurčičevih člankih odločno pokazal /.../, da je treba sistematično delati za zmago te narodne ideje s pridobivanjem – četudi ne povsem soglasnih – zaveznikov zoper novo nemško-centralistično ustavo, glavno oviro ideje slovenskega naroda. (Prijatelj 1958: 84.)

To načelnost jasno ponazarjajo Jurčičevi uvodniški zapisi o položaju slovenščine:

/g/ovoriti o ravnopravnosti slovenščine na Kranjskem ne gre! Slovenščini gre pravica, a nemščini ravnopravnost. /.../ Pri Slovencih, kakor pri vsacem narodu, je navezana kultura na jezik, in sicer na tisti jezik, ki ga narod ume, kterega hočemo in moremo do kulture prinesiti; kajti jezik je medium, pripomoček, po katerem se kultura doseže. (SN 12. 9. 1868, št. 69 v Prijatelj 1958: 94.)

Enako načelnost izkazuje v naslednjih uvodnikih, kjer se zavzema, da bi večina pouka tudi v srednji šoli potekala v slovenščini, in sicer z zahtevo: »Ne polovičite!« Tudi zakon naj bo izrecen: »n/a slovenskem Kranjskem je slovenski jezik izključivo uradni jezik.« Tuji uradniki naj se v pol leta naučijo slovenščine ali pa gredo: »Minila je doba, ko se je počasi daleč prišlo!« (*SN* 15. 9. 1868, št. 70 v Prijatelj 1958: 95). Enako neposredno kasneje zavrača tudi panslovanske ideje skupnega ilirskega jezika ter ločuje politično vprašanje združitve s Hrvati od jezikovnega:

/h/otelo se je od nas, da svoj jezik zavržemo in pišemo takoj hrvatsko-srpski. /.../ Mlajši možje so dobro spoznali, da bi bil to nenaraven skok, ki bi se bridko maščeval, spoznali, da moramo narod s pomočjo *njegove* ožje lastitosti *zoriti*, da moramo in moremo samo s čisto domačim svojim narečjem mnogo na nemštvo že na pol izgubljenega terena nazaj pridobiti /poudarki so originalni/. (SN 1870, št. 123 v Prijatelj 1858: 186.)

Ta razprava se je ponovila leta 1870 pred prvim južnoslovanskim kongresom v Ljubljani² in po njem ter je, kot piše Prijatelj (1958: 229), »energično zaključila mešanje jezika v to stvar«, prav po zaslugi Jurčičevega izvajanja v *SN*.

Preobrat v Jurčičevem jezikovnem pogledu je prineslo njegovo bivanje v Sisku od konca decembra 1870, kamor je bil povabljen kot poročevalec za slovenske zadeve pri Südslavische Zeitung. Breznik (1982: 145) ugotavlja, da je v njegovih prispevkih iz Siska za *SN* že vidna »ljubezen do srbohrvaščine«, ki se v besedilih kaže kot mešanica novih hrvaških in slovenskih besed. Ta se ohrani tudi po 18. 7. 1871, ko se je po Tomšičevi smrti vrnil v Maribor in prevzel glavno uredništvo *SN*.

1.2 Jurčič urednik *SN* 1871–1881

Že Breznik³ (1982: 143) ugotavlja, da je med Jurčičevim urejevanjem *SN* (1871–1881) prišlo v časopisje zelo veliko hrvaških in drugih sposojenk, ki jih je naslednji urednik *SN* Ivan Tavčar večinoma opustil oz. poslovenil. V prispevku nas ne bo natančneje zanimalo vprašanje prevzemanja hrvaškega besedja in oblik, saj je Jurčičevo približevanje hrvaščini in vzroke zanj popisal in ocenil Breznik v znani razpravi *O časnikarski slovenščini* (1933, ponatis ur. Toporišič 1982: 133–161). Vzroki za omilitev Jurčičevega stališča glede približevanja hrvaščini so znani: Breznik jih imenuje »osebne zveze«, ki so se stkale na Jurčičevih poteh v Sisak, Zagreb, Beograd in povzročile zanimanje, navdušenje nad tamkajšnjo kulturo in jeziki, še pomembnejši razlog pa je bil vedno večji pritisk (*SN* 14. 2. 1873: 1) takratne germanizirajoče vlade, »ki je priganjala njih jezik⁴ v uradu in šoli, konfiscirala časopisje in jim pretila celo v kranjskem deželnem zboru vzeti večino« (Breznik 1985: 146). Vse to je povzročilo, da je Jurčič izvirna poročila o

² 1. decembra 1870 je v Ljubljani potekal prvi južnoslovanski kongres, ki je bil organiziran precej tajno v okrilju VI. občega zbora Slovenske Matice. Na njem je bila soglasno sprejeta resolucija, ki med drugim poudarja »enost jezika« in bratstvo Južnih Slovanov (prim. podrobno v Prijatelj 1958: 200–205), med slovenskimi povabljenici pa skorajda ni bilo mladoslovencev.

³ Kot analizira že Korošec (1976: 12–19), je treba Breznikovo pisanje razumeti tudi kot *politikum*. Čeprav prva obširnejša razprava o jeziku *SN* dragoceno obravnava Jurčičevo urejanje *SN*, je apriorno vrednotenje sposojenk kot nepotrebnih in Breznikovo odklonilo stališče do časopisnega jezika (»najnižja vrednost«) odprla pot tudi skrajnemu purizmu (Kalin Golob 2008: 23–27), torej »boju s sposojenkami« za vsako ceno (Suhadolnik v Korošec 1976: 16).

⁴ V Jurčičevih zbranih delih urednik Logar (11. knjiga: 362) navaja, da je Jurčič zaradi skrajnih pritiskov »pristajal na rahlo bližanje slovenščine – zlasti časnikarske – hrvaščini (a je isto pričakoval tudi od Hrvatov).«

ustoličenju kneza Milana ponatisnil v *SN* kar v srbsčini in s takšno prakso nadaljeval v svojih letih urejanja *SN*, celo z izrecnimi opozorili bralcem, da objavlja v izvirniku zato, ker tako ali tako ta jezik kot Slovani razumejo.⁵

Jurčičev jezikovnopolitični nazor je v besedilih *SN* razviden in utemeljen, je rezultat posebnega obdobja, zunaj katerega bi bilo ocenjevanje prevzemanja ali zavzemanja za približevanje hrvaščini neutemeljeno vrednotiti. Vpliv njegove načelne misli (kljub preobratu drugega obdobja) je povezan prav z dejstvom, da je bila objavljena v dnevnem časopisu, ki je tako sprožal razprave, odzive in krepljiv upor proti raznarodovalni politiki takratne vlade.

2 Jurčič – tvorec novinarskega stila

Ob minulem jubilejnem letu, 140. obletnici Jurčičeve smrti, smo želeli ovrednotiti vpliv Jurčičevega uredniškega desetletja na razvoj novinarskega stila. Osredotočili se bomo na razvoj jezikovnih in žanrskih posebnosti v prvem slovenskem dnevniku kot pomembnem mejniku za izoblikovanje in nastanek tega stila. Ustalele so se že med Jurčičevim urednikovanjem *SN* in so bile pomembne z naslednjih vidikov:

- a) vpliva objektivnega stilotvornega dejavnika pri ustaljevanju besednih zvez, tj. razvoju avtomatizmov, in pravih naslovov;
- b) vpliva uredniških izkušenj na ustaljevanje novinarskih žanrov;
- c) vpliva leposlovne in pisemske tradicije na razvoj novinarskih besedil.

2.1 Časovna stiska kot objektivni stilotvorni dejavnik: Jurčič začetnik novinarskega stila

Jurčič na več mestih navaja, da je bil za pisanje *SN* bolj ali manj sam: pisal naj bi večino uvodnikov, rubriko Politični razgled in dnevne novice (prim. Breznik 1982: 155; *SN* 1873, št. 278, *SN* 1877, 297; 1880, 297; tako navaja tudi Kersnik v *SN* 1. 4. 1893 ob 25-letnici izhajanja).

Časovna stiska, ki jo štejejo za pglavlitni objektivni stilotvorni dejavnik novinarskega stila (Korošec 1976, 1998; Kalin Golob 2003), se je ob dejstvu, da je *SN* od 1873 izhajal dnevno, še povečala, saj Jurčič ni imel veliko sodelavcev in je bil, kot navedeno, za glavne dnevne rubrike sam, tako da lahko govorimo o dvojni, tako rekoč potencirani časovni stiski.⁶ Poveden je zapis Janka Kersnika o pritiskih na zaplembe⁷ posameznih števil in Jurčičevo časovno stisko, zaradi katere so mu

⁵ »Ta proklamacija se glasi v izvirniku (katerega kot Slovincem razumljivega ne prevajamo na slovensko) tako-le: /sledi besedilo v srbsčini/« (*SN* 29. 8. 1872, Belgradska pisma).

⁶ Celo Breznik mu to stisko šteje za olajševalno okoliščino za rabo številnih slovanskih izposojenk, od katerih naj bi se ohranila le kaka petnajstina (Breznik 1982: 156).

⁷ O Jurčiču kot uredniku, »ki je neustrašno polemiziral s cenzorji« piše Nežmah (2012: 57–60).

kolegi, večinoma pravne izobrazbe, od začetka leta 1875 pomagali pri pisanju uvodnikov. Janko Kersnik je v jubilejni številki *SN* zapisal:

/t/ožil je na to /Jurčič/, da mu skoro ni več mogoče dela zmagovati: dopisnikov ima dovolj, za »listek« je tudi poskrbljeno, a »uvodni članek« vsak dan, »politični pregled« vsak dan in »lokalne stvari« vsak dan – to je preveč! Vrh tega še konfiskacije, nejevolja naročnikov, jeza političnih prijateljev! Ne spominjam se več, v kateri glavi ostalih štirih se je rodila rešilna misel, a jeden je dejal in trije drugi smo pritrdili: »Ti – mi ti spišemo vsak po jeden uvodni članek na teden! Juristi smo in pozorni bomo na to, da ne boš konfiskovan.« Šifro Ω sem nasvetoval jaz /poudarila avtorica/. (SN 1. april 1893, ob 25-letnici izhajanja.)

2.2 Nastanek sklicevalnih avtomatizmov

Ta potencirana časovna stiska, ki nastopi prav zaradi navedenih dveh dejstev, je najbolj izrazito vidna pri nastanku *sklicevalnih avtomatizmov*. Kot je bilo ugotovljeno ob raziskavi o začetkih novinarskega poročevalnega stila (prim. Kalin Golob 1998; 2003), je hipotezo, da je slovenski poročevalski stil vezan na slovenski dnevniški tisk, najbolj nazorno mogoče dokazati prav pri razvoju sklicevalnih avtomatizmov. To so ustaljene besedne zveze, ki skladno z javno odgovornostjo novinarskega poklica ubesedujejo vir informacij, ki jih poročevalec ni dobil z udeležbo na dogodku, ampak posredno prek drugih virov (časopisov, strokovnjakov, udeležencev dogodka). Število raznolikih glagolov (glagoli rekanja in mišljenja: *Kot poroča STA ...*), ki se pojavljajo kot navedba vira informacij, se je izjemno hitro zmanjšalo. Gradivo kaže (prim. Kalin Golob 1998, 2003), da že v prvih številkah dnevnega izhajanja na mestu sklicevalnih avtomatizmov ni več glagolov *klicati*, *kričati*,⁸ *nasvetovati*, *razvedeti*, *slišati*, *videti*. Ljudski frazem *glas je počil* se je kot nadaljevanje tradicije še zapisal tudi v dnevniku: */v/ pruskih listih je počil glas, da bode minister Roon še v jeseni odstopil* (*SN* 6. 5. 1873: 2), a do konca prvega leta dnevnega izhajanja se kot številni drugi glagoli tudi ta frazem ni več pojavljal, tako da se je seznam glagolov na mestu navajanja vira precej skrajšal. Največkrat sta se uporabljala glagola *pisati* in *poročati*, konec sedemdesetih let (1879) pa pogosteje tudi glagol *javiti*.

Javiti se je pojavil že med Tomšičevim uredništvom (1868), vendar se je prav med Jurčičevim začel pojavljati približno enako pogosto kot *pisati* in *poročati*. Zaradi svojega pomena, ki izraža bistvo poročevalske dejavnosti (*uradno prenašanje informacij*), je obstal vse do konca 19. in tudi še v 20. stoletju, kljub temu da ima enak pomen glagol *poročati*. Razlog za to na prvi pogled odvečno sinonimnost je treba iskati v nemščini, ki je še vedno delovala kot zgled: kljub izrazito nenaklonjenemu odnosu slovenskih piscev do nje je spodbujala razvijanje izraznih sposobnosti slovenščine v smislu tekmovalnosti: za gl. *berichten*

⁸ Glagola *kričati* in *klicati* se v dnevniku pojavljata v posebni vlogi, na mestu t. i. aktualiziranih sklicevalnih avtomatizmov, ko poročevalec ob podatku za vir hkrati zapis tega vira tudi (ironično) komentira (prim. Kalin Golob 2003: 167).

so pisci uporabljali gl. *poročati*, za nemški *melden* pa iz številnih slovarskih predlogov zaradi pomenske ustreznosti izposojenko *javitil/javljati*. Šele proti koncu 19. stoletja se je začel pojavljati nedovršni glagol *sporočati* kot sinonim glagoloma *javljati* in *poročati*.

Zaradi vseslovanskega navdušenja je Jurčič na mestu sklicevanega avtomatizma uporabljal tudi: *XY navestuje, da ..., XY je priobčil, da ...*, prav tako je na več mestih uporabljal samostalnik *izvjestje* za *poročilo*.

Podobno sinonimijo (domače – prevzeto) je Jurčič uporabljal tudi pri členkih, ki se pojavljajo kot piščeva ocena verjetnosti dogodka ali stanja, tako se poleg *menda*, ki izraža tudi dvom do sporočenega, uporabljajo *morda, najbrž, bržkone* in *bržčas*: tem Jurčič doda tudi hrvaški *valjda*:

Erzum šteje kacic 40.000 prebivalcev, po družih virih še več. Leta 1829 ga je bil Rus Paskijevič vzel. Zdaj ga **valjda** Turki ne dobodo več nazaj. (*SN* 2. 1. 1878: 1.)

Kljub slovanskim sinonimom, ki so odsev časa, je trditev, da je šele dnevno izhajanje vplivalo na nastanek novinarskega stila, najbolj vidno potrjena prav pri nastajanju sklicevalnih avtomatizmov. Jurčič je v potencirani časovni stiski izbiral med nekaj možnostmi in tako izoblikoval sklicevalne avtomatizme, ki so z nekaj prilagoditvami v rabi še danes. Če primerjamo seznam glagolov v njih, je konec 19. stoletja enak kot leta 1873: v izraziti *časovni stiski* (dnevno izhajanje in Jurčič kot skorajda edini pisec) se je v sklicevalnih avtomatizmih zaradi *enake, ponavljajoče se, podobne okoliščine* (kar je drugi objektivni stilotvorni dejavnik novinarskega stila) iz množice glagolov, ki so jih slovenski časopisi od Vodnika do *SN* uporabljali v zvezi z virom informacij in celo (pod vplivom prevajanja iz nemščine) množili, v dnevniku ustalilo le nekaj. Prav zato so Vodnik (kot idejni oče prvega slovenskega časopisa), Bleiweis (kot urednik prvega trajnega časopisa) in Levstik (v prvem političnem listu *Naprej*) zgolj predhodniki novinarskega stila, saj nanje ni pritiskala časovna stiska, hkrati pa je bilo njihovo pisanje novic nekontinuirano in zato tudi neavtomatizirano, s pisanjem prvih novičarskih rubrik pa so razvijali izrazne možnosti jezika na leksikalni in skladenjski ravni (prim. Kalin Golob 2003: 57–61; 2019).

Za ponazoritev Jurčičeve časovne stiske še ekskurz k oblikovanju avtomatizma za nedokončano poročanje. V 70. letih 19. stol. se je pojavila potreba po ubesedovanju okoliščine, da informacija o dogodku zaradi različnih vzrokov sicer še ni popolna oz. dovolj obširna, zato se bo o njej poročalo v naslednjih številkah. Časovna stiska pred zaključkom redakcije in odgovornost sporočiti, da informacija ni dokončna ali popolna, je tudi v tem primeru izoblikovala nekaj avtomatizmov. Najprej so se pojavljali nekateri precej okorni poskusi, ki kažejo (predvsem 2. zgled spodaj) Jurčičeve težave pri ubeseditvi tipičnih poročevalskih okoliščin. Tako je zaradi pomembnega dogodka, Bleiweisove 70-letnice, obupoval nad številnimi telegrami, ki so jih pošiljali iz cele Slovenije, da bi »očetu slovenskega

naroda« čestitali. Zmanjkovalo mu je prostora, predvsem pa časa, da bi prebral vse gradivo in ga strnil v poročilo: »/n/adaljni popis slavnosti pride« (SN 20. 11. 1878: 3); »Kakor rečeno: podrobneje stvari priobčimo v naslednjih listih. Material je tako velikansk, da ne vemo, kje bi se ga lotili« (SN 21. 11. 1878: 1).

Iz zadrege ga je rešil takratni običaj, da so se telegrami objavljali neprirejeno. S krajšim uvodom,⁹ v katerem se je urednik Jurčič opravičil za (tudi za tisti čas) (pre)številne telegrame v časopisu, je na treh straneh ponatisnil telegrame v češčini, ruščini, hrvaščini in slovenščini.

2.3 Razvoj pravih naslovov

Glede na postopno, a rastoče ustaljevanje posebnosti poročevalnih (tj. informativnih novinarskih) besedil v prvem slovenskem dnevniku, npr. sklicevalnih in drugih avtomatizmov, izoblikovanja obrazcev vesti in naznanil, je razvoj doživljalo tudi naslovje, ki je iz rubričnih naslovov in zgolj grafično poudarjenega začetka besedila (izbesedilnega panaslova) razvilo naslovje kot tipično besedilno prvino, prilagojeno branju časopisa (prim. Korošec 1998: 51; Kalin Golob 2003: 175–185, 200).

Jurčič kot urednik, kot smo navedli, ni pisal vseh besedil sam, vendar pa je pisal vesti v dnevnikih rubrikah in tudi Politični razgled. V desetih letih je pod vplivom objektivnega stilotvornega dejavnika, tj. enake, podobne, ponavljajoče se okoliščine, razvil lasten način naslavljanja, ki kaže izrazit upad prvotnih izbesedilnih panaslovov¹⁰ in naraščanje pravih naslovov. Večinoma gre za samostalniške neglagolske enodelne stavke. Med nesamostalniškimi naslovi je največ izpustnih naslovov z izpustom vezi ali pomožnika *biti* ob opisnem del. na -l (*Brat brata ubil, Brata umoril, V vodnjak padel*).

Poudariti je treba, da tudi izbesedilni panaslovi že kažejo izrazito poročevalsko težnjo po takšnem strukturiranju, ki bralcu omogoča, da preleti le naslove in se tako na kratko seznanijo z vsebino novic, in sicer s poudarjeno nosilno informacijo ali predstavivijo besednega reda (postavljanje rematskega dela na začetek) ob vizualnem grafičnem poudarku. Dva izbesedilna panaslova (SN 18. 1. 1880: 2) ponazarjata to težnjo: »(C e s a r) je daroval 600 gl. siromakom ljutomerskega

⁹ »Pozvani, da v svojem dnevniku natanko poročamo o velikej narodnej slovenskej svečanosti, začejamo danes z imeni, ki naj sama govore, katerim tolmačenja treba nij: z imeni občin, ki so jubilarja za častnega uda volila in s telegrami, kateri so bili nanj poslani« /sledijo tri strani imen in telegramov/ (SN 22. 11. 1878: 1–3).

¹⁰ Tako sem poimenovala (Kalin Golob 1998) grafično poudarjene začetke besedil, ki lajšajo vstop v besedilo in ga ločuje od prejšnjega. Ob grafični opaznosti (razprti/poudarjeni tisk ali del besedila v oklepaju) pa kažejo tipične naslovotvorne težnje: poimenovati bistvo informacije, na prvo mesto postaviti bistven podatek (prim. zgleda na naslednji strani). Pravi naslovi (to je osamosvojene grafične enote, ki so zaključene in ločene od besedila, ki ga naslavlja) se sprva pojavljajo na mestu uvodnika in kot rubrični naslovi).

okraja.«; »(Š o l o z a p r l i i) so pri sv. Marku pod Ptujem, ker otroci vsled bolezni »diferitisi« hudo umirajo; tudi nadučitelju je otrok umrl.«

Po Jurčičevi smrti novi uredniki niso spremenili strukturnih značilnosti naslovov, še vedno prevladujejo samostalniški neglagolski enodelni stavki (*Pošten žid, Izid volitve v tretjem razredu, Tolažba v nesreči*), zamenjava urednika, ki je bil na novo postavljen v vlogo pisca vestičarskih rubrik in je zato spremenil v prejšnjem desetletju ustaljevani Jurčičev način naslavljanja, pa je pozročila razvojno nepričakovano upadanje pravih naslovov v vestičarskih rubrikah v 80. letih 19. stol. Preobrat in pričakovano rast pravih naslovov je prineslo leto 1890.

Jurčič je, zavedajoč se posebnosti branja časopisnih besedil, v daljših dopisih, ki so bila poročila ali mnenja dopisnikov iz slovenskih mest, dodajal podnaslove, ki so na začetku besedila naslovnika seznanjali, kaj sledi, in tako olajšali vstop v besedilo. To prakso najdemo že pri Tomšiču in v 20. stoletju se z dodajanjem nadnaslova in sinopsisa razvije polno naslovje:

Dopisi.

Iz Šoštanja 8. januarja. /Izv. dop./ (Hranilnica ali posojilnica. – Učitelj z blažne L.) Naš okrajni odbor že več let namerava /podčrtala avtorica, odebeljeni tisk originalen/. (SN 11. 1. 1873: 2.)

3 Urednik prvega slovenskega dnevnika: Jurčič didaktik novinarskega žanra poročila

Dopisi so bili stalna rubrika takratnih nemških in slovenskih časopisov. Bili so pomembna sestavina dnevnikov, saj so v času, ko ni bilo telegrafov in telefonov ter je dobro delovala le pošta, pomenili edini vir informacij iz bližnjih in oddaljenejših krajev. Dopisniki, posebno tisti stalni in zanesljivi, so bili pomembni sotvorci časopisov in tega so se uredniki zavedali.

Podatki o stalnem dopisniku iz Ljubljane so iz leta 1870:

/i/skrenim veseljem in pravim ponosom se današnji slavnostni dan spominjam, da sem že celih triindvajset let stalni sotrudnik »Slovenskemu Narodu«. Nisem sicer odlična oseba pri listu, zgolj »penny a liner«, kakor me je o svojem času krstil pokojni dr. Zarnik, a deloval sem vedno vestno in uztrajno. /.../ Prijatelj dr. Zarnik povabil me je neko nedeljo l. 1870, naj pridem v »Slonovo« kavarno, da napravimo izlet. /.../ »Sedaj vas predstavim uredniku »Slovenskega Naroda« g. Tomšiču.« Nekaka iskrena radost me je pri teh besedah prešinila; z zadovoljstvom, da s ponosom sem segel v roke impozantnemu možu, kateri je imponiral takrat še vsegamogočnim nemškutarjem in Nemcem Mariborskim. »Ali hočete biti dopisnik »Slovenskega Naroda« iz Ljubljane,« vprašal me je Tomšič in jaz sem odgovoril kratko: »Zakaj ne,« a previdoma pristavil, da posebnega pač ne bode poročati – bili smo Slovenci takrat tolike reve, da o nas ni bilo dosti pisariti. (SN 1. 4. 1893: 4.)

Dopisniki so bili večinoma občasnji prostovoljni pisci, ki so to delo opravljali ljubiteljsko. Ko je postal urednik Jurčič, predvsem pa po letu 1872, ko se je časopis preselil v Ljubljano, je bilo več posameznikov (predvsem učiteljev, odvetnikov, uradnikov) pripravljeno časopisu pošiljati dopise o zanimivih krajevnih dogodkih. Plačani redni dopisniki so bili redkost, predvsem zaradi gmotnih razmer slovenskih dnevnikov, prvi »penny a liner« *Slovenskega naroda*, Albin Arko,¹¹ namreč piše:

»Narodna Tiskarna« je bila tedaj /pod Jurčičevim urejevanjem *SN*/ kolikor toliko urejena ali finančne kalamitete nasledki kazali so se pri vsaki priliki. Nekoč mi reče Jurčič: »Pridi v redakcijo, da dobiš honorar.« D v e l e t i nisem dobil niti novčiča dasi sem, ne da bi se hvalil, pošteno in mnogo delal. /.../ izročil mi je dr. Ahačič, priznavaje v govoru moje zasluge za list, rumen kuvert, v katerem je bilo celih – dvajset goldinarjev. Honorar pač ni bil briljanten za dveletno delovanje. A vendar me je veselil način izročitve, in deloval sem še z večjim veseljem za list /poudarki so originalni/. (*SN* 1. 4. 1893: 4.)

Jurčič je v že navedenem pogovoru o težavah glede uvodnikov leta 1875 izjavil, da ima dopisnikov dovolj. Ta podatek dopolnjuje tudi Vatovčev (1968: 27–29) razčlenjevanje rastoče dopisniške mreže *SN*, v katerem s številčnimi podatki pona-zarja, kako se je vanjo postopoma vključevalo vedno več slovenskih krajev.

SN je objavljala tudi »izvirne« dopise iz Rusije, Prage, Varšave, Pariza, Londona, Rima itn., ki so v resnici velikokrat nastali kot priredbe, povzete iz časopisov v teh državah in mestih (Jesenko 1884; Vatovec 1968: 27–29). Širitev domače in tuje dopisniške mreže je vplivala na večjo naklado in že leta 1873 je *SN* prihajal v 400 slovenskih krajev (Vatovec 1968: 27–29). Hkrati je Jurčič spremenil tudi obseg posameznih rubrik v časopisu; medtem ko je Zarnik dajal sodelavcem navodila, naj pošiljajo le »notice«, je Jurčič želel predvsem »domačih novic«, ki so jih prej zanemarjali, in »tudi poročila iz društev, katera niso bila strogo narodna, katere pa je bilo mogoče za narodno stvar pridobiti« (*SN* 1. 4. 1893: 12).

Kaj je urednik Jurčič pričakoval od dopisnikov, lahko razberemo iz različnih pri-pomb, ki so prva didaktična navodila, kako pisati novinarsko poročilo (poudarila avtorica): »(Ženin pobegnil.) Pod to rubriko predvčeranjem natisnjena notica se nij kot resnična izkazala. **Prosimo dotičnega lokalnega dopisnika, da se dru-gopot varuje neresnične stvari poročati**« (*SN* 4. 2. 1873: 3).

Nekajkrat je urednik Jurčič objavil pozive dopisnikom, kot npr. na mestu uvodnika objavljeni sestavek *Svojim prijateljem dopisnikom* (*SN* 4. 11. 1873: 1), v katerih po zahvali vsem sodelavcem najprej poudarja pomen dopisov (*širijo list, male domače novice zanimajo bralce, zaradi dopisov iz posameznega kraja se v tem kraju poveča število naročnikov ...*), nato pa daje navodila za njihovo pisanje:

¹¹ *Slovenski biografski leksikon* (I) namreč navaja, da ga je Zarnik l. 1870 seznanil s Tomšičem, in tudi to, da je za dve leti pisanja za *SN* dobil 20 goldinarjev.

/m/enda nij potreba le-tim /dopisnikom, op. avtorice/ ponavljati, da nam je ljubo, naj v kakoršni koli obliki ali katerem koli pri nas rabljenem jeziku sporočajo. /.../ Dopisi prosimo, naj bodo kolikor mogoče kratko sestavljeni, da nam in drugim dopisom ne jemljejo preveč prostora. Kratki in jedernati dopisi, pa mnogo jih in odposod, to je naša želja. Dalje prosimo gg. dopisnike še eno: Da nam namreč pošiljajo rajši s t v a r n a poročila, in se kolikor največ mogoče varujejo osebnosti prijematih, polemizirati in ovajati. Take reči so zmirom sitne. /.../ Torej če smemo prositi: rajši zmirom stvari, dogadja, zdrave kombinacije, politična načela, – nego osebnosti. Poslednje le, kedar je neobhodno potrebno ali neizogibno, – pa vselej kolikor mogoče s previdnostjo. (SN 4. 11. 1873: 1.)

Podobno prošnjo je urednik ponavljal večkrat, po zahvali za dotakratno pomoč je vedno sledil poziv in navodilo za prihodnje sodelovanje:

(Svojim gg. dopisnikom.) /.../ Naj nam tudi v novem letu pomagajo s članki o raznih domovinskih stvareh, ki se ali tičejo narodnega življenja, ali pa ki so taki, da naše domače občinstvo zanimati morejo. /.../ Zahvaljeva se dosedanjim gg. dopisnikom, prosimo pa tudi druge prijatelje naše stvari, ki nam dozdej niso še pisali, naj včasih tudi vstopijo v kolo sodelujočih in naj nas v delu podpirajo s kratkimi r e s n i č n i m i poročili o vsem, kar narodni časnik more zanimivejši in koristnejši narediti. Pisana naj bodo poročila kakor koli, uredimo in popravimo jih uže mi, samo da so resnična in rabljiva. (SN 1. 1. 1881: 3; ds.)

Iz teh opomb in pozivov lahko razberemo naslednje (žanrotvorne) zahteve za pisanje dopisov:

- dopisi naj temeljijo na resničnih dogodkih,
- bodo naj kratki in jedrnatih,
- pisani so lahko v kakoršni koli obliki in jeziku, ker jih urednik popravlja.

Glede zahteve po kratkosti moramo ugotoviti, da so bila besedila v rubriki *Dopisi* večinoma precej dolga, vendar so zgledi, ko jih je urednik zaradi dolžine krajšal in k temu dodal pripombo ter jih uvrstil med vestičarsko rubriko, redki:

(V rojanski čitalnici) se je 11. nov. predstavljala – *kakor se nam preobširno piše* – igra »Mlinar in njegova hči« izvrstno. – Drug, *tudi daljši dopis*, se pritožuje, da se v tej čitalnici goji mrzenje proti nekim delavnim narodnim osobam. Razpor je povsod, neodpušljiv pa tam, kjer je osoben, ne stvaren /poudarila avtorica/. (SN 14. 11. 1873: 4.)

Krajši dopisi so bili torej uvrščeni v vestiško rubriko, iz njih so se izoblikovale razširjene vesti in kratka poročila. Besedilo dopisa so uredniki imenovali *poročilo*, njegovo dejavnost *poročanje*, čeprav dopisi ne kažejo enotne podobe in jih lahko obravnavamo kot primer razvijanja poročevalnih in presojevalnih besedil, pa so Jurčičeva navodila prispevek k ustaljevanju tega novinarskega žanra in profesionalizaciji novinarskega poročanja s težnjo po objektivizaciji.

4 Literarna tradicija v dopisih: Jurčič literat in novinar

Drugi stilni vzorec, iz katerega črpa razvijajoče se novinarstvo ter ga ugotavljamo prav tako v rubriki Dopisi in avtorskih uvodnikih *SN*, kaže vpliv razvite stilistične prakse pred nastopom dnevnega tiska, tj. literarne pripovedne prakse. Preden je Jurčič postal urednik *SN*, je izšla že vrsta njegovih povesti, novel in romanov. Samoumevno je, da se njegova pisateljska izkušnja kaže tudi pri pisanju in urejanju *SN* in da takratno slovensko leposlovje vpliva tudi na druge dopisnike.

Če so časovna stiska in ponavljajoči se enaki/podobni dogodki vplivali na izoblikovanje informativnih novinarskih žanrov, kot sta vest in poročilo, pa so Jurčič pisatelj in njegovi sodobniki z razvito literarno pripovedno tehniko vplivali na drugi pol novinarskih besedil: interpretativne žanre, in sicer s subjektivizacijo ubesedene vsebine in vključevanjem lirerarnih prvin kot komentiranja dogodka ali stanja.

V dopisih smo razpoznali naslednje pripovedne tehnike:

- a) vezno besedilo, ki sledi poteku dogajanja in s katerim pisec zaznamuje posamezne dele besedila oz. prehode med njimi, skratka, pisec ubeseduje, kaj bo sledilo, ti vložki imajo usmerjevalno vlogo;
- b) vključevanje pripovedovalca z ogovarjanjem ali nanašanjem na bralca med besedilom;
- c) prvoosebna pripoved;
- č) značilna izbira časja¹² (menjava preteklika in sedanjika, torej menjava časovne perspektive, kot jo je razvilo pripovedništvo slovenskih klasikov).

A) Naslednji zgled kaže sprva pisemsko vzpostavljanje stika med piscem in urednikom, nato vezno besedilo, ki ga v današnjem časopisnem¹³ poročevalstvu ne bi našli, je pa povzeto iz literarne tradicije. Bralca je usmerjalo k posameznim zgradbenim enotam; tako *Začnimo!* zaznamuje prehod od uvoda k jedru, *Poglejmo pa si sedaj natančneje /.../* usmerja bralca od širšega k natančnejšemu opisu. *Naj še vam tudi povem /.../* kaže avtorjevo prisotnost v besedilu, njegovo prvoosebno edninsko pojavitev in prehod k zaključku:

Se slovenskega Štajerja 25. febr. [Izv. dop.] V **vašej** nedelskej številki bile so bolj občne razmere učiteljskega izobraževališča v Mariboru povedane; a **jaz** se drznem nekoliko posameznih razkriti, da bode vsak misleči človek spredvidel, kako se mora slovenski pripravnik boriti, ako si hoče le nekaj slovenskega duha, slovenskega mišljenja v izrazu ohraniti. **Začnimo!** /.../ **Poglejmo pa si sedaj natančneje** učenika na mariborskem izobraževališču, kateremu je izročeno razlaganje slovenščine! /.../ **Naj še vam tudi povem**, da tega kratkega časa, ki je odločen za slovenščino, g. učitelj ne porabi vsega prav dobro /poudarki so v originalu/. (*SN* 3. 3. 1881: 1; Dopisi.)

¹² Časje je izraz, ki ga za jezikovni pomen časa (*Tempus*) uvaja Korošec (1998: 179).

¹³ Podobno napovedovanje pa je še danes značilno za radijsko poročevalstvo, ko napovedovalec oz. novinar v imenu radia (1. os. mn.) s podobnimi veznimi enotami razporeja poročevalska besedila: *Poglejmo na tuje /.../*.

Če bi vse te danes neporočevalske prvine odstranili, bi dobili komentar ali članek, skratka, interpretativno novinarsko besedilo.

- B) Neposredni nagovor bralca ter njegovo vključevanje in izrecno poimenovanje so v literarnih delih druge polovice 19. stoletja pogosti. Tako npr. Jurčič v *Desetem bratu* bralca vključuje in vodi po dogajanju:

/v/ zgornji sobi slemeniškega grada je bila majhna družčina okrog omizja zbrana, katero hočemo bralcu bolj natanko predočiti, kar se tem lažje zgodi, ker je ni bilo več kot pet glav (Jurčič ZD 3. knjiga, 156). /.../ Zakaj dobiček bi bil dvojen, ko bi se bilo ohranilo: *bralec bi bil videl*, kakšen humorist je bil ta prečudni Lovre Kvas; drugič bi bili pa mi še konec tega kratkega poglavja kaj boljšega in kratkočasnejšega lahko pristavili /poudarila avtorica/ (SN 3. 3. 1881: 335; Dopisi.)

V Dopisih pa najdemo:

Iz Šmartna pod Šmarno goro 28. dec (Podružnica družbe sv. Cirila in Metoda. – Pošta.) **Uverjen sem, dragi bralec, da nesi še bral dopisa izpod Šmarne gore. Evo, tu ti podajem jednega.** /poudarila avtorica/. (SN 29. 12. 1885: 3; Dopisi.)

- C) Prvoosebna pripoved

Spodnji zgled prikazuje urednikov poseg v besedilo (podčrtala avtorica), taki komentarji so dodani na različnih mestih, tudi po koncu uvodnega dela (podčrtala avtorica), izbran pa je za ponazoritev prvoosebne pripovedi, kot primerjava je dodan Levstikov uvod iz Popotovanja (objavljen v Slovenskem glasniku 1858; ZD 4: 9):

Iz Logatca 12. januarja [Izv. dop.] Kakor **sem** zadnjič v »Slov. Nar.« **poročal**, kako nepostavno so vladni agitatorji pri nas ravnali, da so si volilce za trgovinski oddelek pridobili, **moram** tudi od zdaj ko so se volilni listi za obrtniški oddelek delili, nekoliko poročati (Žalibog, da niso povsod tako pazljivi bili. Uredn.) /poudarki so v originalu/. (SN 1875, 15. 1., 2)

/b/ilo je letošnjo jesen o svetem Martinu. Napotiva se **jaz** in moj prijatelj, ki ga **imenujem** Radivoja, ker ni vsakemu človeku všeč, da se njegovo ime raznaša po knjigah od ust do ust /poudarki so v originalu/. (Levstik 1954: 9)

- Č) Iz leposlovja tistega časa je vzeta tudi raba časja, glede na današnja besedila nenavadna izbira dramatičnega sedanjika. Najočitnejša in najpogostejša je v dopisih, objavljenih v rubriki Domače stvari, ki so poročali o kriminalnih dejanjih:

(Tatov nož.) Piše se nam: 16. sept. gre iz Železne kaple tržan A. Selišnik, p. d. Ruben, na tako zvano graščinsko polje svojih poljskih pridelkov stražit, kojih se mu je prej uže dosti pokradlo, a brez vsakega orožja, zanašaje se na svojo čilo pest. Tat pride, velik, grd dedec, katerega pa nij poznal, sprimeta se, mož tata v resnici pokadi do tal in ga precej duši, a jenjavši mu, opomore si tat, zasadi posestniku nož med rebra, potem v čelo in na hrbtnišče. Jako slab leži ranjeni, a onega iščejo, pa vedi Bog, ga li dobijo ali ne. (SN 25. 9. 1873: 2.)

Raba časja in literarna sredstva, predvsem primere in metafore, so imeli enako vlogo kot v leposlovju, dogodek v sedanjiku je ustvarjal napetost in videz bližine, komparacija in metafore pa so ustvarjale večjo slikovitost in subjektiviziranost zapisa:

Iz Trsta 25. junija [Izv. dopis] Danes ob 7. uri zapustilo je vojno brodovje luko ter jadralo proti jugu na prosto morje. Spremljevalo ga je 6 privatnih parnikov polno gledalcev, da si ogledajo to morsko bitko. Plan je bil ta: Sovražno brodovje blokira luko in treba je sovražnika pregnati ali uničiti. V ta namen se je brodovje razdelilo v 2 dela po 5 ladij, večjemu prideljene so bile torpedovke, ki so jim sledile v rezervi. Ko se je admiralu umestno zdelo, zapovedal je telegrafično iz svoje ladije boj in napad na sovražnika. Mogočno se je razlegal grom čez morske valove, beli dim valil se je v kopicah v zrak, kakor kadar oblaki izza hriba vstajajo. Vojni red obdržan je bil precizno, vse distance so bile kakor zmerjene. //¹⁴ Sovrag ide v beg, brodovje mu sledi in zaudaja po Krupovih topovih smrtne udarce. Torpedovke, katere se komaj iz vode vidijo, švigajo brznim tekom okrog, kje bi zapazile steno sovražne ladije. Vse se peni okrog njih, morje večkrat pokrije nizko okrogli krov, vse zvrši se tako točno, kakor da bi se ta prizor predstavljal na trdnj zemlji, ne pa na morji. Naši Lahoni pikro gledajo te vaje našega izvrstnega brodovja, nas pa naudaja nekaj ponos. // Mi sicer nemamo tako orjaških oklopnih, kakor so italijanske »Affondatore«, »Duilio«, »Lepanto« itd. a naši mornarji nemajo vrstnikov mej Lahi, naše sicer še pohlevno vojno brodovje je jako izvežbano in v takem izvrstnem stanju, da Italijani žarljivo gledajo na naše plavajoče trdnjave in trdnjavice /poudarila avtorica/. (SN 27. 6. 1884: 3; Dopisi.)

Menjava časja v poročevalskih besedilih 18. in 19. stoletja je za nemškega raziskovalca Burgerja¹⁵ (1990: 9 nasl.) posledica želje, da bi besedilo delovalo kot pravo ali umišljeno poročilo očitvidca, in z njim dokazuje vpliv novel na tovrstna besedila, torej novelistični značaj prvih poročevalskih besedil. Gotovo je očit en vpliv leposlovja, vendar se – vsaj za slovenske zglede – zdi, da pri izbiri časa

¹⁴ Dvojni poševnici označujeta besedilni zasuk (Korošec 1998: 191), ki je dejansko časovni zasuk iz preteklika v sedanjik, s katerim v ospredje dramatično postavi opis vojaške vaje.

¹⁵ Burger na nemškem besedilu iz leta 1863 navaja kot najočitnejšo značilnost pripovedne tehnike, s katero ponazarja vpliv literarne tradicije na poročevalska besedila, izbiro časa: *vor allem die Tempus-Wahl: Perfekt und Präsens »umrahmen« die im Präteritum (Plusquamperfekt) erzählte Geschichte* (Burger 1990: 9 nasl.).

ni šlo za željo ustvariti vtis, kot da je dopisnik bil na kraju dogodka in nam o tem poroča kot očitavec, ker o tem sklepamo tudi, če je poročilo v pretekliku, temveč za način pisanja, prevzet iz takrat prevladujoče literarne prakse, ki ga ob rabi menjajočega se preteklika s sedanjikom ponazarjata tudi v dopisu podčrtani primera in metafora, s katero dopisnik podobno kot pisatelj slika podobo začetka bitke.

Za Jurčičeva pripovedna dela Kmecl ugotavlja (1983: 222), da je Jurčič zelo natančno ločeval avktorialno poročilo, ki ga je zapisoval v pretekliku, in »bližnjo sceno«, ki je bila v sedanjiku. Tudi Toporišič v slovnici (1984: 328) kot zgled za pretekla dejanja, izražena s sedanjikom, navaja besedilo druge polovice 19. stoletja, odlomke Levstikovega *Martina Krpana* (1858):

/b/ilo je pozimi in sneg je ležal krog in krog. /.../ Nesel je Krpan po ozki gazi na svoji kobilici nekoliko stotov soli; kar mu naproti *prižvenketa* lep voz; na vozu je pa sedel cesar Janez, ki se je ravno peljal v Trst. Krpan je bil kmečki človek, zato ga tudi ni poznal; pa saj ni bilo časa dolgo ozirati se; še odkriti se ni utegnil; temveč *prime* brž kobilico in tovor ž njo pa jo *prenese* vstran, da bi je voz ne podrl /poudarila avtorica/. (Toporišič 1984: 328.)

Levstikova, Jurčičeva in Tavčarjeva leposlovna besedila so bila znana Slovencem, krajša so bila objavljena v *Slovenskem glasniku* in *SN*, o izdajah novih slovenskih romanov je dnevnik redno poročal, izhajala so zbrana dela posameznih avtorjev, zato lahko sklepamo, da so dopisniki poznali slovensko leposlovje, predvsem tudi zato, ker so bili dopisniki narodno zavedni Slovenci, ponosni na vsako zapisano slovensko besedo. Glede na to, da je bil Jurčič od 1871 in vse do smrti urednik *SN* in pisec večine besedil v njem, je nemogoče, da njegova literarna praksa, izšolana pod strogo Levstikovo kritiko, ne bi vplivala na tvorjenje drugega pola, interpretativnih novinarskih besedil.

Zunanje, objektivne okoliščine kot stilotvorni dejavnik so vplivale na izoblikovanje posebnosti novinarskega stila v informativnih žanrih in tako v desetih letih Jurčičevega urejanja izoblikovale številne posebnosti novinarskega stila. Literarna tradicija slovenskega pripovedništva z Jurčičem kot pomembnim pisateljem in urednikom *SN* pa je postavljala zametke interpretativnih besedil predvsem v vstopom avtorskega stila in literarnih prvin, a so vse do 20. stoletja ostala pod vplivom literarnih besedil in šele takrat razvila latne žanrotvorne posebnosti.

5 Zaključek: Josip Jurčič začetnik slovenskega novinarskega stila

SN je 4. maja 1881 na prvi strani objavil veliko osmrtnico, v kateri navaja: »Upravni odbor 'Narodne tiskarne' s tužnim srcem oznanja žalostno vest, da je blagородni gospod JOSIP JURČIČ, slovenski pisatelj, glavni urednik 'Slovenskega Naroda', mestni odbornik Ljubljanski itd. itd., porojen na Muljavi ...« (*SN* 4. 5. 1881: 1).

Pomemben je »*itd. itd.*«. Čeprav je splošno privzeto, da je začetnik novinarskega stila Vodnik, je šele z nastopom prvega dnevnika mogoče najti specializirana jezikovna sredstva, ki so še danes značilnost novinarskega stila (prim. Kalin Golob 2003; 2019). Zato se v *itd.* skriva tudi dejstvo, da je pravi začetnik novinarskega stila prav Josip Jurčič. Kot piše tudi Nežmah (2012: 59): »Josip Jurčič (1844–1881) ni bil le avtor prvega slovenskega romana in veliki slovenski pisatelj, ampak predvsem časnikar.«

Ne le »predvsem časnikar«, bil je prvi profesionalni novinar, ki je v potencirani časovni tiski tvoril številna besedila in jih zgledujoč se po tujem tisku prilagajal slovenskemu dnevniku ter tako razvijal slovenski novinarski stil; na podlagi izkušenj pri urejanju časopisa je dopisnikom dajal tudi navodila, kakšna naj bodo besedila za slovenski dnevnik, in tako oblikoval tudi prve žanrske zahteve nastajajočih novinarskih besedil. Njegova leposlovna praksa pa je vplivala na uvodniška in druga komentatorska besedila, ki so se v stilnem in žantorvnem smislu iz literarnega vpliva izvila šele v 20. stoletju.

Viri

Jurčič, Josip, 1953: *Zbrano delo*. Šesta knjiga. Ljubljana: DZS.

Jurčič, Josip, ²1965: *Zbrano delo*. Tretja knjiga. Ljubljana: DZS.

Jurčič, Josip, 1982: *Zbrano delo*. Deseta knjiga. Ljubljana: DZS.

Jurčič, Josip, 1984: *Zbrano delo*. Enajsta knjiga. Ljubljana: DZS.

Levstik, Fran, 1954: *Zbrano delo*. Čerta knjiga. Pripovedni in satirični spisi, mladinski spisi, prevodi. Ljubljana: DZS.

Slovenski narod. Narodna tiskarna. <http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:doc-TTJ-9M4QA>.

Literatura

Breznik, Anton, 1982: *Jezikoslovne razprave*. Toporišič, Jože (ur.). Ljubljana: Slovenska matica.

Jesenko, Janez, 1884: *Časnikarstvo in naši časniki*. Spisal Stat nominis umbra. Ljubljana.

Kalin Golob, Monika, 1998: *Jezikovno-stilni razvoj v slovenskih poročevalnih besedilih do začetka 20. stoletja. Doktorska disertacija*. Ljubljana: Filozofska fakulteta.

Kalin Golob, Monika, 2003: *H koreninam slovenskega poročevalnega stila*. Ljubljana: Jutro.

Kalin Golob, Monika, 2008: *Jezikovnokulturni pristop h knjižni slovenščini*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Kalin Golob, Monika, 2019: Valentin Vodnik: predhodnik, in ne začetnik novinarskega stila. Legan Ravnikar, Andreja, Orel, Irena in Jelovšek, Alenka (ur.). *Oživiljeni Vodnik:*

razprave o Valentinu Vodniku. 1. izd. Ljubljana: Založba ZRC. 125–134. (Linguistica et philologica 39).

Kmecl, Matjaž, 1983: *Mala literarna teorija*. Ljubljana: Zavod SR Slovenije za šolstvo.

Korošec, Tomo, 1976: *Poglavja iz strukturalne analize slovenskega časopisnega stila. Doktorska disertacija*. Ljubljana: Filozofska fakulteta.

Korošec, Tomo, 1998: *Stilistika slovenskega poročevalstva*. Ljubljana: Kmečki glas.

Nežmah, Bernard, 2012: *Časopisna zgodovina novinarstva na Slovenskem med letoma 1797–1989*. Ljubljana: Študentska založba.

Prijatelj, Ivan, 1955–1961: *Slovenska kulturnopolitična in slovstvena zgodovina 1848–1895*. Knjiga III. Ljubljana: Državna založba Slovenije.

Toporišič, Jože, 1984: *Slovenska slovnica*. Maribor: Obzorja.

Vatovec, Fran, 1968: *Ob zibelki Slovenskega naroda pred 100 leti. Ob stoletnici ustanovitve »Slovenskega Naroda« 1868–1968*. Maribor: Društvo novinarjev Slovenije. 5–32.

Josip Jurčič: A Pioneer of Journalistic Style

Between 1871 and 1881, Josip Jurčič edited *Slovenski narod* (Slovenian Nation), which in 1873 became the first Slovenian daily after moving from Maribor to Ljubljana. Daily publishing caused time constraints for the creation of texts and thus influenced the formation of journalistic style. The article shows how Josip Jurčič was able to do editorial work and examines the nature of his contribution to the development of journalistic texts and style, based on an analysis of the author's notes in the newspaper, evaluations of his work and a linguistic analysis of his first diary.

Keywords: Josip Jurčič, journalism style, history of journalism style